Ἔτος ΙΔ'. Ἐν Ἀθήναις 4 Ὀκτωβρίου 1901 Ἀριθ. 137

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΟΡΓΑΝΟΝ

ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΠΕΜΠΤΗΝ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ 12 ΜΗΝΩΝ	ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ	ΓΡΑΦΕΙΑ
Ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου ἢ 1 Ἰουλίου Ἐσωτερικοῦ δρ. 6. — Ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 8.	ΜΙΧ. Ι. ΓΑΛΑΝΟΣ	«Ἀναπλάσεως» καὶ ἐκδόσεως τοῦ Χρυσοστόμου ὁδὸς Φλέσσα, 5, παρὰ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ποῖοι καὶ ἀπὸ ποῦ πρέπει νὰ ἀρχίσουν τὴν διόρθωσιν τοῦ κατωτέρου κλήρου μας — Αἱ Ἀρχαί, ἤτοι αἱ κύριαι διδασκαλίαι, ἐφ' ὧν τὸ κανονικὸν δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας στηρίζεται, ὑπὸ Δ. Ζωμπολίδου.— Ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη Γ'., ὑπὸ Ἀθ. Νικσίου Δ. Πάλλη. — Ἀφοσίωσις καὶ θυσία, ἐκ τοῦ γαλλικοῦ, κατὰ μετάφρασιν τοῦ Σεβ. Ἐπισκόπου Κεφαλληνίας κ. Δαμασκηνοῦ Πολυδώρου — Τὸ διήγημα τῆς «Ἀναπλάσεως» ἡ Πραγματικὴ Ζωή, κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ, ὑπὸ Κρυσταλλίας Δασκαλοπούλου.—Ἐκ τῶν τοῦ Χρυσοστόμου.—

ΠΟΙΟΙ ΚΑΙ ΑΠΟ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΡΧΙΣΟΥΝ ΤΗΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΝ ΤΟΥ ΚΑΤΩΤΕΡΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΜΑΣ

Ἀκόμη ἐνθυμοῦμαι, ἀπὸ τὰ ἔτη τοῦ ἐν Ἀθήναις μαθητικοῦ μου βίου, δύο συμπατριώτας μου, εἰς τὴν κάμαραν τῶν ὁποίων σπανίως ἠδύνασο νὰ εὕρῃς νερόν. Καὶ τὸ αἴτιον; Διότι ὁ καθεὶς των εἶχε τὴν ἀξίωσιν, ὅτι ἔπρεπε νὰ γεμίσῃ τὴν στάμναν ὁ ἄλλος. Τὸ κακόν, ἐννοεῖται, ἔπρεπεν ἐπὶ τέλους νὰ εὕρῃ τὴν θεραπείαν του, καὶ διὰ συμφωνίας ἡ στάμνα ἀνεβιβάζετο εἰς τὸ δωμάτιόν των βασταζομένη ὑπ' ἀμφοτέρων.

Ἂς ἐλπίσωμεν, ὅτι διὰ τὸ ζήτημα τοῦ κατωτέρου ἡμῶν κλήρου θὰ ἐμφανισθῇ ἐπὶ τέλους, λίαν δὲ προσεχῶς, παρομοία μέθοδος, διὰ κοινῆς συμφωνίας τῶν προϊσταμένων Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας. Καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ὀφείλουσι νὰ συμμετάσχωσιν εἰς τὴν λύσιν· τόσῳ δὲ προθυμότερον, καθόσον ἀντὶ βάρους θὰ τοῖς πορίσῃ καὶ ἀνακούφισιν.

Ἐὰν ἡ Πολιτεία λάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν, ἐκ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων οὐδεμία θὰ προβληθῇ ἀντίστασις· ἀπ' ἐναντίας, εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ δοθῇ καὶ ἡ πρέπουσα ἠθικὴ συνδρομή. Ἐὰν ἀρχιερεῖς τινες ἐπωφελῶνται τῆς κρατούσης ἀκαταστασίας, πληθύοντες τὸν ἀριθμὸν τῶν ἱερέων πέρα τῶν τεταγμένων εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τῶν σχετικῶν Β. Διαταγμάτων ὁρίων, τοῦτο κάμνουσι, διότι φρονοῦσιν, ὅτι τὰς ὑπερβάσεις ταύτας εὐνοεῖ καὶ ἡ ἑλληνικὴ Πολιτεία, διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀποφεύγουσα καὶ τὸ νὰ θέσῃ τέρμα εἰς αὐτάς· ὅταν ὅμως ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία κατὰ κυβερνητικὴν εἰσήγησιν θελήσῃ νὰ καθορίσῃ διὰ νόμου τὰ τῆς βελτιώσεως τοῦ κατωτέρου κλήρου, οὐδεὶς ἀρχιερεὺς θὰ θελήσῃ νὰ ἀντιδράσῃ· διότι, ἐκτὸς τοῦ ὅτι οὐδεὶς εἶναι κατειλημμένος ὑπὸ τοιαύτης πωρώσεως, πασίγνωστον θὰ ἦνε ὅτι ματαία ἔσται πᾶσα ἀντίδρασις κατὰ μέτρου, ἔχοντος ὑπὲρ ἑαυτοῦ πᾶσαν τὴν δημοσίαν γνώμην. Αὐτονόητον ὡσαύτως εἶνε, ὅτι τὸ ζήτημα οὐδεμίαν δυσκολίαν θ' ἀπαντήσῃ, ἂν ἡ μὲν Ἱερὰ Σύνοδος προτείνῃ εὔλογόν τι μέτρον εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἡ δὲ Κυβέρνησις, ἀποδεχομένη, εἰσαγάγῃ σχετικὸν νομοθέτημα εἰς τὴν Βουλήν.

Ὀφείλομεν ἐν τούτοις νὰ θέσωμεν ὑπ' ὄψιν μας δύο ἄλλας ὑποθέσεις, αἵτινες δυνατὸν νὰ ἀνακύψωσιν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς πραγματικότητος.

Ἡ μία εἶνε, ὅτι ἡ μὲν Ἱερὰ Σύνοδος ἠμπορεῖ νὰ παρακαλῇ τὴν Κυβέρνησιν νὰ γείνῃ εἰσηγήτρια νομοθετήματος ὑπὲρ τοῦ κατωτέρου κλήρου, ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις ἀρνεῖται.

Ἡ ἑτέρα εἶνε, ὅτι, Κυβέρνησις καὶ Ἱερὰ Σύνοδος δυνατὸν νὰ συναντηθῶσιν ἐν ἴσῃ ἀδιαφορίᾳ, φρονοῦσαι ἀβλαβῆ τὴν κατά τινα τάγματα ἀκόμη αὔξησιν τῆς ἱερατικῆς ταξιαρχίας.

Τί δέον νὰ γείνῃ εἰς τὴν μίαν περίπτωσιν; τί δὲ εἰς τὴν ἑτέραν;

Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἂν πρώτη, δευτέρα, τρίτη, τετάρτη παράκλησις της μείνῃ ἀτελεσφόρητος, ὀφείλει νὰ δηλώσῃ ὅτι τὰ ἀποτελοῦντα αὐτὴν μέλη, πεῖραν ἔχοντα τοῦ ποιοῦ τῶν προσερχομένων ὑπὸ τὴν κρατοῦσαν κατάστασιν ἵνα ἱερωθῶσι, θεωροῦντα δ' αὐτοὺς ὅλως ἀκαταλλήλους διὰ τὸ μέγα ὑπούργημά των, θὰ παύσωσι πᾶσαν χειροτονίαν, μέχρις οὗ διὰ καταλλήλων νομοθετικῶν μέτρων καταστῇ δυνατὸν νὰ ἱερώ-

νωνται οἱ εὐδοκιμώτερον κατηρτισμένοι· ἐκτὸς δὲ τούτου ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ὀφείλει δι' ἐγκυκλίου της τὴν αὐτὴν ν' ἀπευθύνῃ σύστασιν καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀρχιερεῖς, ἐκ τῶν ὁποίων εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ τὴν εἰσακούσωσι δέκα τοὐλάχιστον, διακαιόμενοι καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πόθου νὰ ἴδωσι βελτιούμενον τὸν κατώτερον τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν κλῆρον.

Δὲν λέγομεν, βλέπετε, ν' ἀναφερθῶσιν οἱ ἅγιοι Συνοδικοὶ πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα, μήτε νὰ παραστῶσιν ἐν σώματι πρὸ τῆς Βουλῆς, μήτε νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν ὑποστήριξιν τῶν ὁμάδων τῆς Ἀντιπολιτεύσεως, μήτε ν' ἀπευθύνωσιν ἔκκλησιν πρὸς τὸν λαόν. Ὑποδεικνύομεν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον καὶ δικαιοῦνται καὶ ὀφείλουσι νὰ πράξωσι κατὰ τὰς περὶ χειροτονίας ἱερέων διατάξεις τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν ἱερῶν Κανόνων· καὶ συμβουλεύομεν νὰ ἰσχυρισθῶσιν ὅτι οὐδεὶς θὰ δυνηθῇ νὰ ἀρνηθῇ, τὸ λίαν δύσκολον δηλαδὴ τῆς ἐξευρέσεως εὐδοκίμων ἱερέων ὑπὸ τοὺς ὅρους τοὺς διέποντας σήμερον τὰς χειροτονίας καὶ τὴν συντήρησιν τοῦ κατωτέρου κλήρου. Ἐὰν ἡ ἱερὰ ἡμῶν Σύνοδος προσφύγῃ ἀπέναντι τῆς Κυβερνητικῆς ἀρνήσεως εἰς τοιαῦτα μέτρα, ἡ Κυβερνητικὴ συναίνεσις θὰ ἦνε ἀμέσως ἐξησφαλισμένη· διότι καὶ ἡ ἀξιέπαινος πρόθεσις τῆς ἱερᾶς Συνόδου θὰ ἐκτιμηθῇ, καὶ τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυρισμοῦ της θὰ κατανοηθῇ, καὶ λόγοι δὲ συνέσεως θὰ πείσωσιν οἱανδήποτε Κυβέρνησιν νὰ συμφωνήσῃ εἰς τὴν ὑποβολὴν τῶν σχετικῶν νομοθετικῶν μέτρων, καθόσον ἐν τοιούτῳ ζητήματι τοιαύτη στάσις τῆς ἱερᾶς Συνόδου, ἐχούσης συμφώνους καὶ ἄλλους ἀρχιερεῖς, πολλὰς καὶ δυσαρέστους θέλει παράσχει ἐνοχλήσεις καὶ εἰς τοὺς ὑπουργοὺς καὶ εἰς τὴν πλειονοψηφίαν.

Ἀλλ' ἐὰν ἡ ἱερὰ Σύνοδος, διὰ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν λόγον, δὲν ἐγκρίνῃ τοιαύτην στάσιν, καὶ νέοι χείμαρροι νέων χειροτονιῶν ἐξακολουθῶσι νὰ προστίθενται εἰς τοὺς ὠκεανοὺς τῶν ἤδη γενομένων;

Τί ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρέπει νὰ πραχθῇ, εἶνε ἔργον τῆς συνεννοήσεως ἐκείνων ἐκ τῶν ἐπισκόπων, οἵτινες δύνανται νὰ συμφωνήσωσι καὶ συναποφασίσωσιν ἐν τῇ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν εὐλαβεῖ στοργῇ των καὶ τῷ ἁγίῳ αὐτῶν πόθῳ πρὸς βελτίωσιν τοῦ κατωτέρου κλήρου.

Αὐτοί, ὅσοι προέλθωσιν εἰς συνεννόησιν, ἂς ὑποδείξωσι πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τὸ εἰς αὐτὴν ἐπιβαλλόμενον καθῆκον, δηλοῦντες ἅμα ὅτι, τὸ καθ' ἑαυτοὺς, δὲν προβαίνουσι πλέον εἰς χειροτονίας νέας, ἀναμένοντες τὴν περὶ κατωτέρου κλήρου νομοθετικὴν πρόνοιαν τῆς Πολιτείας. Ἐὰν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος δὲν ἐγκρίνῃ τὴν ἀπευθυνομένην αὐτῇ ὑπόδειξιν, καὶ ἂν ἡ τοῦ ἀκολούθου ἔτους τὴν αὐτὴν ἐπιδείξῃ ἀδιαφορίαν, τότε οἱ συνεννοηθέντες ἐπίσκοποι ἂς ἀξιώσωσι παρὰ τῆς Συνόδου, ὅπως διαβιβάσῃ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τὰς ἐκθέσεις των διὰ τὰ παρ' αὐτῶν ληφθέντα μέτρα ἐν ταῖς οἰκείαις αὐτῶν ἐπισκοπαῖς μετὰ τῶν ὑπαγορευσάντων αὐτὰ λόγων. Τοιαύτη περὶ τοιούτου ζητήματος στάσις δέλα ἢ ὀκτὼ ἐπισκόπων δὲν ἤθελε καταρρονηθῇ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως· ἀλλὰ καὶ ἂν τοῦτο ἐν ἀρχῇ συνέβαινεν, ἡ ὑπὲρ τῆς ἀποφάσεως ὅμως τῶν ἐπισκόπων συνηγορία μέρους τινὸς τοὐλάχιστον τοῦ τύπου, αἱ ἐν τῇ Βουλῇ φωναὶ ἀντιπολιτευομένων καὶ ἀνεξαρτήτων βουλευτῶν, μεθ' ὧν δὲν εἶνε ἀδύνατον νὰ συνταχθῶσι διὰ καταλλήλου ἐνεργείας καὶ τινες τῶν συμπολιτευομένων, ἡ ἀρωγὴ προστέτι τῶν θρησκευτικῶν σωματείων καὶ περιοδικῶν, ἡ ἐπιδοκιμασία τοῦ πλείστου μέρους τοῦ λαοῦ καὶ τὸ ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος τούτου εὔλογον ἐνδιαφέρον τοῦ κατωτέρου κλήρου, ὑπὲρ οὗ ἡ κραυγὴ καὶ ἡ κίνησις, ἡ πιθανωτάτη τοῦ τοιούτου ζητήματος εὐμενὴς ὑποδοχὴ ἐκ μέρους τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως, θὰ πείσωσι ταχέως ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν Κυβέρνησιν νὰ συμφωνήσῃ καὶ αὐτή, ἀφοῦ μάλιστα ἐντεῦθεν οὐδὲν ἔχει νὰ διακινδυνεύσῃ.

Ἀλλὰ πρὸς ἐπιτυχίαν δὲν θὰ ἔφερεν ἡ σύγχρονος ἀνακίνησις ὅλου τοῦ περὶ βελτιώσεως τοῦ κατωτέρου κλήρου ζητήματος, ἡ θέτουσα ἐπὶ τάπητος ὅλα τὰ πρὸς κατάλληλον ἐκπαίδευσιν καὶ συντήρησιν αὐτοῦ μέτρα. Διὰ τοῦτο ἐν ἀρχῇ πρέπει νὰ ἐπιζητηθῇ ἁπλῶς ἡ ψήφισις νόμου ἀποτελοῦντος μὲν τὴν βάσιν τῆς ἐπιλύσεως τοῦ ζητήματος, μὴ δυναμένου δὲ νὰ προκαλέσῃ λογομαχίας καὶ νὰ κινήσῃ ἀντιδράσεις. Ὁποῖος δέον νὰ ἦνε ὁ νόμος οὗτος;

(Ἕπεται τὸ τέλος).

ΑΙ ΑΡΧΑΙ

ἤτοι

ΑΙ ΚΥΡΙΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΙ

ΕΦ' ΩΝ ΤΟ ΚΑΝΟΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΣΤΗΡΙΖΕΤΑΙ

(Συνέχεια τῶν ἐν ἀριθ. 196)

ΙΓ'. Αἱ πατριαρχικαὶ Ἐκκλησίαι ἐν τῇ Ὀρθοδοξίᾳ.

§ 70. Σύμπασα ἡ ὀρθόδοξος ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, συνδεδεμένη οὖσα διὰ τοῦ αὐτοῦ δόγματος καὶ τῆς ὁμοίως ἐκτετυπωμένης πίστεως εἰς τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου, κυβερνᾶται μὲν κατὰ τοὺς αὐτοὺς νόμους τῶν Ἀποστόλων, τῶν Συνόδων, τῶν Πατέρων καὶ τῶν διδασκάλων αὐτῆς, ἐπεκράτησεν ὅμως ἐν τῇ διοικήσει ἀνέκαθεν τὸ σύστημα τῆς λεγομένης αὐτοδιοικήσεως (selfgovernment) κατὰ περιφερείας, ὁριζομένας εἴτε διὰ νόμων ἐκκλησιαστικῶν παναρχαίων εἴτε διὰ νόμων, οὓς πολιτικαὶ μεταβολαὶ ἐπήνεγκον. Καὶ αἱ μὲν Ἐκκλησίαι, ὧν αἱ διοικητικαὶ περιφέρειαι ὡρίσθησαν διὰ νόμων τῆς Ἐκκλησίας ἀρχαιοτάτων, ὀνομάζονται πατριαρχικαί, ἐκεῖναι δέ, ὧν αἱ διοικητικαὶ περιφέρειαι ἕνεκα πολιτικῶν μεταβολῶν βραδύτερον καθωρίσθησαν, ὠνομάσθησαν αὐτοκέφαλοι. Ἀλλ' ὅμως καὶ αἱ μὲν καὶ αἱ δὲ ἱδράζονται ἀσαλεύτως ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν, ἃς ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία αὐταῖς παρέδωκεν, ἤτοι ἐπὶ τοῦ συστήματος τῆς κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἀρχαίους νόμους ἢ κανόνας κυβερνήσεως αὐτῆς. Τὸ σύστημα δὲ τοῦτο τῆς κατὰ περιφερείας μικρὰς ἢ μεγάλας διοικήσεως τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι τὸ αὐτοδιοίκητον ἐν αὐτῇ, παρεδόθη ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Ἀναγόμενός τις εἰς τοὺς χρόνους τῶν πρώτων Ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἀνασκοπῶν τὴν διέπουσαν ταύτας πολιτείαν, βλέπει πανταχοῦ ἐξάρχον τὸ εἶδος τοῦτο τῆς διοικήσεως. Ἐὰν δὲ διαφορά τις περὶ τὸ δόγμα ἢ τὴν κυβέρνησιν ἐκκλησίας τινὸς ἠγείρετο, ἐλύετο αὕτη καὶ ἡ γαλήνη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπήρχετο διὰ τῆς συγκροτήσεως Συνόδων κατὰ τόπους ἢ τοιούτων, ἐκ πάντων τῶν ἱεραρχῶν τῆς καθόλου Ἐκκλησίας ἀποτελουμένων. Πρώτη δὲ τοιαύτη ἐκκλησιαστικὴ συνέλευσις ὑπῆρξεν, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, ἡ ἐκ τῶν ἐπιζώντων Ἀποστόλων ἐν Ἱερουσαλὴμ περὶ τὸ 70 μ. Χ. ἔτος συγκροτηθεῖσα ("Ορα κεφ. Β'. § 14 σημ. 29), ἐν ᾗ ἐλύθησαν καὶ καθωρίσθησαν δύο σπουδαῖα ζητήματα, τὸ διοικητικὸν περὶ τῆς διακονίας τοῦ λόγου καὶ τῆς διακονίας τῶν τραπεζῶν τῶν πιστῶν, καὶ τὸ δογματικὸν περὶ τῆς περιτομῆς ἢ μὴ τῶν ἐξ ἐθνῶν προσερχομένων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ (κεφ. Β'. § 10, 11). Κατὰ τὴν ἀποστολικὴν δὲ ταύτην κληθεῖσαν Σύνοδον ἐγένοντο καὶ αἱ μετέπειτα κατὰ διάφορους τόπους καὶ χρόνους μέχρι τοῦ ἑνάτου αἰῶνος συγκροτηθεῖσαι ὁμοιαι, ἐν αἷς πλεῖστα ἀναφυέντα τότε δογματικὰ καὶ διοικητικὰ ζητήματα σαφῶς διεκρίθησαν καὶ θεοπνεύστως ἐξετυπώθησαν. Τὸν τύπον τοῦτον τῆς νομοθεσίας καὶ κυβερνήσεως αὐτῆς διετήρησεν ἀκέραιον καὶ ἀναλλοίωτον μέχρι τῆς σήμερον ἡ ὀρθόδοξος ἀνατολικὴ Ἐκκλησία. Ἐπειδὴ δὲ ἕνεκα περιστάσεων ἀντιξόων ἡ συγκρότησις τοιούτων Συνόδων, οἷαι αἱ ἀρχαῖαι ἐκεῖναι, λίαν δυσχερὴς κατέστη, συμπληροῦται ἐκ τῶν ἐνόντων ἡ ἔλλειψις αὕτη διὰ Συνόδων μερικῶν ἐν ἑκάστῃ αὐτοδιοικήτῳ Ἐκκλησίᾳ.

§ 71. Αἱ πατριαρχικαὶ Ἐκκλησίαι, ὑποτασσόμεναι εἰς τοὺς ἀρχαίους θεμελιακοὺς νόμους τῶν Συνόδων, διοικοῦνται κατὰ τὸ κοινὸν καλούμενον τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας Δίκαιον, ὅπερ, ἀναπτυχθὲν καὶ διατυπωθὲν ἐν τοῖς κανόσι καὶ ταῖς παντοίαις διατάξεσι καὶ διασαφήσεσι τῶν προϊσταμένων αὐτῶν, περιέχεται ἐν διαφόροις Συλλογαῖς ἢ Συντάγμασιν (ὅρα κεφ. Γ' § 22. σημ. 2). Μετὰ δὲ τὸν ἐπίσημον χωρισμὸν τῆς Ἐκκλησίας (1054) τὰ πρεσβεῖα ἢ πρωτεῖα τῆς τιμῆς μετεβιβάσθησαν κατὰ τοὺς νόμους τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἢ νέας Ῥώμης, ὅστις ἀκριβῶς ἕνεκα τῆς θέσεως αὐτοῦ ταύτης θεωρεῖται κατὰ τὴν τιμὴν ὁ πρῶτος ἁπάσης τῆς Ὀρθοδοξίας ἰθυντὴρ ἔν τε τοῖς δογματικοῖς καὶ τοῖς λειτουργικοῖς καὶ τοῖς ἀνωτέροις νομοθετικοῖς πράγμασιν. Ἡ δὲ Ἐκκλησία ἡ ὀρθόδοξος, ἀπονέμουσα τῷ θρόνῳ τούτῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰ τῆς τιμῆς πρωτεῖα «διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν Ῥώμην» (ὅρα κεφ. ΙΑ'. § 63), τίθεται ἅμα καὶ γεραίρει ἕνεκα λόγων ἱστορικῶν καὶ ἐθίμων ἀρχαιοτάτων τὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων.[1])

[1]) Πρβλ. Ὀρθοδόξου Ὁμολογίας Μέρ. Α'. ἄρθ. 84.—Ὁ σεβασμὸς οὗτος πρὸς τὴν Σιωνίτιδα Ἐκκλησίαν καταδείκνυται καὶ ἐκ τοῦ ἐξῆς ὑψηλοῦ ὕμνου, ὅστις ᾄδεται ἐν τῇ καθόλου ὀρθοδόξῳ ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ· «Χαῖρε, Σιὼν ἁγία, μῆτερ τῶν Ἐκκλησιῶν, Θεοῦ κατοικητήριον· οὐ γὰρ ἐδέξω πρώτη ἄφεσιν ἁμαρτιῶν διὰ τῆς ἀναστάσεως».

Ἡ νομοθεσία, ἡ διοίκησις καὶ τὸ ἰδιαίτερον Δίκαιον, τὸ δίπον τὰς πατριαρχικὰς Ἐκκλησίας τῆς Ὀρθοδοξίας, διετηρήθησαν οὐσιωδῶς ὡς εἶχον ἐν τοῖς χρόνοις τῶν μεγάλων αὐτῆς διδασκάλων καὶ τῶν Πατέρων, οἵτινες τὰς ἑπτὰ Συνόδους καὶ τὰς τοπικὰς τοιαύτας ἀπετέλεσαν· διετηρήθησαν, ὡς ἐτηροῦντο ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς Ἐκκλησίας. Οὐδεὶς δὲ νόμος τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, ἀθετῶν ἄντικρυς τὰ θέσμια τῆς Ἐκκλησίας, ἠδυνήθη ποτὲ νὰ σταθῇ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἡ Πολιτεία ἡ κοσμικὴ τοὐναντίον παρέστη πάντοτε τῇ Ἐκκλησίᾳ, προασπίζουσα ταύτην ἐκάστοτε ἐξωτερικῶς διὰ παντοίων διατάξεων καὶ προνομιῶν ἀσφαλείας κατὰ τῶν ἔξωθεν εἰσερπυζουσῶν λυμαντικῶν ἐπιδράσεων εἴτε ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, εἴτε ἐν τῇ καθόλου τελετουργίᾳ, εἴτε ἐν τῇ διοικήσει αὐτῆς. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ Ἐκκλησία παρέσχε πάντοτε τῇ Πολιτείᾳ πᾶσαν ἀρωγήν, συντελοῦσαν εἰς τὴν ἠθικὴν ἀγωγὴν τῆς κοινωνίας, μηδόλως ἀναμιγνυομένη ἀκλήτως ἐν τῇ διοικήσει καὶ τοῖς νόμοις αὐτῆς, ὡς ἐν τοῖς χρόνοις τῆς ἀκμῆς αὐτῆς ἔπραξεν ἡ δυτικὴ Ἐκκλησία. Οὕτως αἱ πατριαρχικαὶ Ἐκκλησίαι τῆς Ὀρθοδοξίας ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῶν τηροῦσιν ἀλύμαντον καὶ ἁγνὴν τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην, ἣν οἱ Ἀπόστολοι τοῖς διαδόχοις αὐτῶν κατέλιπον, καὶ κυβερνῶσι τὸ ὕψιστον ἐπὶ τῆς γῆς ἠθικὸν ἵδρυμα, τὴν Ἐκκλησίαν, κατὰ τοὺς κανόνας τῶν σεπτῶν ἀρχαίων Συνόδων.

(ἀκολουθεῖ) **Δημήτριος Ζωμπολίδης**

Η ΠΡΟΣ ΑΛΛΗΛΟΥΣ ΑΓΑΠΗ

Γ'.

Ἡ ἀγάπη, ὡς τὴν παρεστήσαμεν ἐν τοῖς προηγουμένοις, ὑπὸ τὴν μορφὴν αὐτῆς τὴν θείαν, τὴν οὐράνιον, τὴν πάγκαλον, εἶνε συνέπεια καὶ ἀπόρροια τῆς σωτηρίου χριστιανικῆς θρησκείας, εἶνε καρπὸς τῆς θαυμαστῆς καὶ ἐξόχου διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ.

Ἡ ἱστορία μαρτυρεῖ, ὅτι ἡ πρὸ Χριστοῦ ἀνθρωπότης δὲν ἐγνώριζε τοιαύτην ἀγάπην, οὐδαμοῦ ἔκαιε τὸ θεῖον αὐτὸ πῦρ, ἀλλὰ πανταχοῦ ἐπεκράτουν μῖση, ἔριδες, ἔχθραι, ἄκρα σκληροκαρδία καὶ ἀπανθρωπία. Παρετηρήθησαν ἱκανά, θαυμάσια καὶ ἀπαράμιλλα δείγματα φιλοπατρίας παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἀλλ' οὐδαμοῦ ἐπέλαμψεν ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη. Καὶ εὐλόγως· διότι πῶς ἦτο δυνατὸν ἐν μέσῳ τοιαύτης καὶ τοσαύτης ἀσεβείας καὶ ἀνομίας, ἐν μέσῳ τοσούτου πυκνοῦ σκότους καὶ ζόφου ἀπκισίου, νὰ θερμαίνῃ καὶ εὐεργετῇ τὴν ἀνθρωπότητα ἡ θεία ἀγάπη; Πῶς ἦτο δυνατόν, ἐνῷ ἡ ἀδικία καὶ ἡ ἁρπαγή, αἱ ἔριδες καὶ τὰ μῖση, οἱ τραυματισμοὶ καὶ οἱ φόνοι, αἱ παντοειδεῖς ἀπάται καὶ δολοφονίαι, τῆς οἰκογενείας ἡ ἔκλυσις

καὶ διαφθορά, τῶν κοινωνιῶν καὶ ἐθνῶν αἱ ἀμοιβαῖαι συγκρούσεις καὶ οἱ συνεχεῖς πόλεμοι, πῶς ἦτο δυνατόν, λέγω, ἐνῷ πάντα ταῦτα εἰς τὸ κατακόρυφον εἶχον φθάσει, νὰ ἠχῇ τὸ θεσπέσιον καὶ οὐράνιον τῆς ἀγάπης ᾆσμα ; Ἡ ἀνομία εἶχε πληθυνθῆ εἰς βαθμὸν ἀπελπιστικὸν καὶ ἄξιο θρήνητον, αἱ ὑψηλαὶ τῶν φιλοσόφων διάνοιαι δὲν εἶχον τὴν δύναμιν ὄχι μόνον τὸν κόσμον νὰ ἠθικοποιήσωσι καὶ ἀναπλάσωσιν, ἀλλ' οὐδ' αὐτοὺς τούτους, οἵτινες, καίπερ ὁπωσδήποτε πεφωτισμένοι, ἐκυλίοντο καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ βορβόρῳ τῆς διαφθορᾶς, οἰκτρὸν θέαμα ἠθικῆς καταπτώσεως παρέχοντες καὶ καταφανῆ δεικνύοντες τὴν ἀντίφασιν τῶν λόγων πρὸς τὰ ἔργα.

Ποῦ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπῆρχον γηροκομεῖα, πτωχοκομεῖα, ὀρφανοτροφεῖα, νοσοκομεῖα καὶ τόσα ἄλλα φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα, τὰ προφανῆ ταῦτα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης μαρτύρια ; Ἕκαστος ἔβλεπεν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἄλλου ὄχι πλάσμα ὅμοιόν του, ὄχι εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ὄχι ἀδελφόν, ἀλλὰ ξένον ὅλως, ὃν ἀνάξιον πάσης ἐκ μέρους αὐτοῦ βοηθείας καὶ προστασίας Γνωστὸν δὲ εἶνε, ὅτι ἐν τῇ Ἀττικῇ τὸ πλεῖστον τῶν κατοίκων ἐθεωρεῖτο φύσει δοῦλον καὶ ἀγενές, ὑποχρεωμένον νὰ δουλεύῃ εἰς τοὺς ὀλίγους εὐγενεῖς Ἀθηναίους !

Ὅτε ὅμως ἐπέλαμψε τὸ ἀνέσπερον καὶ ζωογόνον τοῦ Χριστιανισμοῦ φῶς καὶ σύμπασαν τὴν ἀνθρωπότητα κατηύγασεν, ἡ ὄψις αὐτῆς τελείως μετεβλήθη καὶ μετεμορφώθη ἐντὸς ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος. Ἡ ἀγάπη ἀνεκαίνισεν, ἐζημέρωσεν, ἐξηυγένισεν, ἐξωράϊσεν, ἀνύψωσεν, ἐνίσχυσε καὶ συνέσφιγξεν αὐτὴν θαυμασίως. «Οἱ πολέμου, λέγει ὁ ἱερὸς Ἰουστῖνος, καὶ ἀλληλοφονίας καὶ πάσης κακίας μεμεστωμένοι ἀπὸ πάσης τῆς γῆς, τὰ πολεμικὰ ὄργανα ἕκαστος, τὰς μαχαίρας εἰς ἄροτρα καὶ τὰς ζιβύνας (¹) εἰς γεωργικὰ μετεβάλομεν, καὶ γεωργοῦμεν εὐσέβειαν, δικαιοσύνην, φιλανθρωπίαν, πίστιν, ἐλπίδα τὴν παρ' αὐτοῦ τοῦ Πατρὸς διὰ τοῦ σταυρωθέντος.» Δικαίως ὅθεν ἐξεπλήσσοντο καὶ ἐθαύμαζον οἱ ἐθνικοὶ τῶν πρώτων τοῦ Χριστιανισμοῦ χρόνων, βλέποντες τοσαύτην ἀγάπην, ἀπαράμιλλον μεταξὺ τῶν χριστιανῶν. «Ἴδετε, ἔλεγον, πῶς ἀγαπῶσιν ἀλλήλους! Καὶ πρὶν ἔτι γνωρισθῶσιν, ἀδελφοὶ καλοῦνται !»

Ἡ πρώτη χριστιανικὴ κοινωνία κυριώτατον καὶ ἐξοχώτατον γνώρισμα εἶχε τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην. Τὰ στήθη τῶν τότε χριστιανῶν δὲν ἐμάραινεν, οὐδ' ἔφθειρεν ὁ σάραξ τοῦ μίσους καὶ τοῦ φθόνου, δὲν ἐκόχλαζον ἐν αὐτοῖς ἡ ἐκδίκησις καὶ ἡ μνησικακία, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ψυχῆς των ἀνέβλυζε καὶ ἐξεπήδα τὸ διαυγὲς ὕδωρ τῆς ἀγάπης καὶ ἀνεφύετο τὸ καλλίκαρπον δένδρον τῆς φιλανθρωπίας. Δι' ἑνὸς ὀνόματος ὠνόμαζον ἀλλήλους, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀδελφοῦ, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο κενὸν ὄνομα, ἀλλ' ἔκφρασις καὶ ἐκδήλωσις ζωηρὰ καὶ εὔγλωττος τοῦ καταπλημμυροῦντος τὰς καρδίας των φιλαλλήλου αἰσθήματος. Ἄνθρωποι ξένοι, ἐντελῶς καὶ ἄγνωστοι ἐθεωροῦντο παρὰ τῶν χριστιανῶν συγγενεῖς καὶ ἀδελφοί, ἐτύγχανον δὲ θερμῆς παρ' αὐτῶν φιλοξενίας καὶ περιθάλψεως. Δὲν ἀπηιτοῦντο τότε πολλαὶ διατυπώσεις καὶ πάροδος ἀρκετοῦ χρόνου καὶ μεσολάβησις τρίτων, διὰ νὰ γνωρισθῶσι καὶ φιλιωθῶσι πρὸς ἀλλήλους, ἀλλ' εὐθύς, ὡς ἐμάνθανέ τις, ὅτι εἶχεν ἀπέναντί του χριστιανόν, τὸν προσηγόρευε φίλον καὶ ἀδελφὸν καὶ ἐφέρετο πρὸς αὐτὸν μετὰ θαυμαστῆς ἀγάπης καὶ εἰλικρινοῦς ἀφοσιώσεως. Ἀλλὰ καὶ ἀλλόθρησκος ἂν ἦτό τις καὶ ἐχθρός του ἔτι, δὲν ἀπεστερεῖτο τῆς ἐκ μέρους αὐτοῦ συμπαθείας καὶ βοηθείας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἔκαμε ἀπέλαυε περιποιήσεως καὶ προστασίας. Καὶ τοὺς ἐχθροὺς των ἀδελφοὺς ἐθεώρουν καὶ ἀδελφικῶς πρὸς αὐτοὺς ἐφέροντο ! Τοῦτο κυρίως ἐξέπληττε καὶ ἐθάμβωνε τοὺς ἐθνικοὺς καὶ ἀπεδείκνυε τὸ θεῖον καὶ ὑψηλὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὴν ἀξιοθαύμαστον ἀναπλαστικὴν αὐτοῦ δύναμιν.

Οὐδεὶς πτωχός, οὐδεὶς γυμνός, ἄστεγος, πεινῶν ὑπῆρχε διότι πᾶς χριστιανὸς μετὰ περισσῆς προθυμίας καὶ ἀνεκφράστου χαρᾶς ἔσπευδε νὰ προσέλθῃ ἀρωγὸς εἰς πάντα ἐνδεᾶ, θεωρῶν τοῦτο καθῆκόν του ἀπαραίτητον. Ὁ ἀσθενὴς ἐτύγχανε περιποιήσεως καὶ θεραπείας, ὁ πεινῶν ἐχορτάζετο, ὁ γυμνὸς ἐνεδύετο, ὁ καταδιωκόμενος ἀσφαλὲς εὕρισκε καταφύγιον, ὁ ἀδίκως ἐγκαθειργμένος ἀπεφυλακίζετο, ὁ ἀδικούμενος γενναίως ὑπερησπίζετο. Ἡ χήρα εὕρισκε παρηγορίαν καὶ ἀνακούφισιν, τὸ ὀρφανὸν καὶ ἐγκαταλελειμμένον παιδίον ἀπέλαυε προστασίας καὶ περιθάλψεως, κόραι ἀγναὶ καὶ φρόνιμοι, ἀφειμέναι μόναι εἰς τὸν κοινωνικὸν ἀνεμοστρόβιλον καὶ ἀπειλούμεναι ἀπὸ τὸ χάος πρὸ αὐτῶν βάρκθρον τῆς διαφθορᾶς καὶ τοῦ αἴσχους, περιεσώζοντο καὶ περιεφρουροῦντο, εὑρίσκουσαι στέγην, ἔνδυμα, ἄρτον καὶ πᾶν ἄλλο χρειῶδες. Μητέρες τεθλιμμέναι καὶ βαρυαλγεῖς, θρηνοῦσαι τὴν στέρησιν προσφιλοῦς τέκνου των ἢ πολυφιλήτου θυγατρός των, ἤκουον λόγους παραμυθίας καὶ ἀνακουφίσεως, ἐνῷ δὲ πρὸ αὐτῶν διηνοίγετο ἀπαισία καὶ φοβερὰ τῆς ἀπελπισίας ἡ ἄβυσσος, ἐφώτιζε τὴν διάνοιάν των καὶ κατηύγαζε τὴν καρδίαν των ὁ φαεινὸς καὶ γλυκὺς ἀστὴρ τῆς ἐλπίδος, ἣν πλουσίως ἐπεδαψίλευον ψυχαὶ εὐγενεῖς καὶ φιλάνθρωποι.

Τὰ θυλάκια τῶν πολυταλάντων δὲν ἔμενον πεπληρωμένα καὶ ἐξωγκωμένα, ἀλλ' ἀλλεπαλλήλως ἐκενοῦντο καὶ μετηγγίζοντο εἰς τὰ κενὰ θυλάκια τῶν πενομένων. Αἱ ἱματιοθῆκαι τῶν ἑκατομμυριούχων εὑρίσκοντο πολλάκις κεναί, διότι τὸ περιεχόμενόν των ἐκάλυπτε καὶ ἐθέρμαινε σάρκας γυμνὰς καὶ ρυτιδούσας ἐκ τοῦ ψύχους τοῦ χειμῶνος. Κόραι ἁβραί, δέσποιναι εὐγενεῖς καὶ φιλάνθρωποι εἰσήρχοντο εἰς τὰς πενιχρὰς καλύβας τῶν ἐνδεῶν καὶ ἀφειδῶς ἠλέουν, εὐηργέτουν, ἐχόρταζον, ἐθέρμαινον, ἐνέδυον, παρηγόρουν, ἐνεψύχουν, ἐχαροποίουν.

Ἑκάστη κοινότης εἶχεν ἰδιαίτερον ταμεῖον διὰ τοὺς ἐνδεεῖς· πάντας δὲ ἐπροθυμοποιοῦντο καὶ μετὰ χαρᾶς ἐσπευδον νὰ καταβάλωσι τὸν ὀβολόν των ὑπὲρ τοσοῦτον φιλανθρωπικοῦ σκοποῦ. «Οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά.... Οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτη-

(1) Ζιβύνη—ἀκόντιον ἢ λόγχη ἐκ σιδήρου.

τορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων, καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων· διεδίδετο δὲ ἑκάστῳ καθότι ἂν τις χρείαν εἶχε» (¹).

Πόσον θαυμασίως ἔζων τότε οἱ χριστιανοί ! Πάντας ἤνωνε στενῶς καὶ ἀρρήκτως ὁ θεῖος δεσμὸς τῆς ἀγάπης· πάντων ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ ἦτο μία, διὰ τοῦτο δὲ τὸ πᾶν ὑπὲρ ἀλλήλων ἔπραττον, καὶ τὴν ζωήν των αὐτὴν ἐν ἀνάγκῃ θυσιάζοντες. Ποῦ ὑπῆρχον τότε αἱ παρατηρούμεναι σήμερον τόσον συχναὶ ἔριδες, συμπλοκαί, τραυματισμοί, φόνοι, αὐτοκτονίαι, ἁρπαγαὶ περιουσιῶν καὶ τόσαι ἄλλαι παντοειδεῖς ἀδικίαι ! Πᾶσαι αὗται αἱ κακίαι ἦσαν ἄγνωστοι εἰς τοὺς πρώτους χριστιανούς, οἵτινες οὐδὲ κατὰ διάνοιαν τὰς ἠνείχοντο, εἰς μόνην τὴν ἐνθύμησιν αὐτῶν ἔτρεμον καὶ ἐφρίκιων.

Ὦ θεία τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀγάπη ! Πόσον θελκτική, χαρίεσσα, θεσπεσία, ἀγαπητὴ καὶ πάγκαλος εἶσαι! Ὁπόσα κατορθοῖς θαυμάσια καὶ ἔξοχα, ὅταν πληροῖς τὰς καρδίας μας ! Ἂν σὺ ἀπὸ τῆς γῆς αὐτῆς ἔλειπες, ὦ τότε ! οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι θὰ μεταβάλλετο αὕτη εἰς ἐνδιαίτημα ἀνθρώπων θηριωδῶν καὶ ἀγρίων, εἰς σκηνὴν μυρίων ἐγκλημάτων καὶ ἀνοσιουργημάτων.

Ἀθανάσιος Δ. Πάλλης

ΑΦΟΣΙΩΣΙΣ ΚΑΙ ΘΥΣΙΑ

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)
κατὰ μετάφρασιν τοῦ Σ. Ἐπισκόπου Κεφαλληνίας
κ. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ ΠΟΛΥΔΩΡΟΥ

Μεγαλεῖον καὶ ἠθικὴ ὡραιότης τῆς ἀφοσιώσεως. — Εἰς Κράτος καλῶς ὠργανισμένον ὁ νόμος τῆς θυσίας ἐκπληροῦται εἰς πάσας τὰς βαθμίδας τῆς κοινωνικῆς κλίμακος· πάντες ὑποχρεούμεθα νὰ δεικνύωμεν ἀφοσίωσιν πρὸς ἀλλήλους, ἕκαστος κατὰ τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις.

Ἡ φύσις τῆς ἀφοσιώσεως δίδει ἡμῖν ἐξόχως νὰ ἐννοήσωμεν τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ὡραιότητα ! Οὐδὲν δύναται νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον ὑψηλοτέραν ἰδέαν περὶ ἑαυτοῦ, ὅσον ἡ ἀνάγκη αὕτη, ἣν δοκιμάζει, καὶ ὁ νόμος οὗτος, ὅστις τῷ ἐπιβάλλει νὰ ζητῇ τὴν ἑαυτοῦ εὐτυχίαν ἐν τῇ εὐτυχίᾳ τῶν ἄλλων, νὰ θυσιάζῃ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, τὴν ἡσυχίαν του, αὐτὴν ἔτι τὴν ζωήν του χάριν τῆς εὐδαιμονίας τῶν ὁμοίων του ἢ χάριν τῆς ἠθικῆς αὐτῶν τελειοποιήσεως, καὶ νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν ὄργανον ἐλεύθερον καὶ ὑπεύθυνον τῆς παγκοσμίου τάξεως. Ἐὰν αἱ πράξεις τῆς αὐτοπαρνήσεως, αἵτινες πηγάζουσιν ἐκ τῆς υἱϊκῆς εὐσεβείας, τῆς πατριωτικῆς στοργῆς, τῆς φιλίας, τῆς κυρίως ἀγάπης, ἀναφέρωνται δικαίως ὡς καταφανὴς ἀπόδειξις τῆς εὐγενείας τῆς φύσεως ἡμῶν, πόσον δὲν θὰ ἐκρίνομεν ἔτι μᾶλλον ἀξίας θαυμασμοῦ τὰς θυσίας, αἵτινες ἀπαιτοῦνται παρ' ἡμῶν ὑπὸ τῆς καρδίας καὶ τοῦ λογικοῦ ἡμῶν, καὶ αἵτινες ἐξεπληρώθησαν κατὰ πάντα χρόνον πρὸς ὅντα, πρὸς τὰ ὁποῖα ἐν τῇ αὐστηρᾷ ἐννοίᾳ τῆς δικαιοσύνης οὐδὲν ὀφείλομεν, πρὸς ἃ δὲν συνδεόμεθα δι' οὐδεμιᾶς προσωπικῆς συμπαθείας, τὰ ὁποῖα ἀγνοοῦμεν, καὶ τὰ ὁποῖα δὲν θὰ γνωρίσωμέν ποτε ; Ἀρκεῖ ἡμῖν νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι ὑπάρχουσι, καὶ ὅτι κέκτηνται, ὡς ἡμεῖς, τὴν δύναμιν τοῦ ἀγαπᾶν, τοῦ σκέπτεσθαι καὶ τοῦ πάσχειν, ὅτι ἔχουσιν, ὡς ἡμεῖς, ψυχὴν ἀθάνατον, ἣν ὀφείλουσι ν' ἀπαλλάξωσι τῆς δουλείας τῆς ἀμαθείας, τῆς ἀθλιότητος καὶ τῶν κτηνωδῶν παθῶν.

Ὁ νόμος οὗτος τῆς ἀφοσιώσεως, ὅσον ὑψηλὸς καὶ ἂν φαίνηται ἡμῖν, καὶ ὅσον, τῷ ὄντι, καὶ ἂν ἦνε τοιοῦτος, μεθ' ὅλην τὴν ὑπερτάτην ἀξίαν, ἣν δίδει εἰς τὴν ἐλευθερίαν, εἶνε ἐν τούτοις νόμος ἀναγκαῖος. οὗτινος καὶ ἡ κοινωνία καὶ τὸ ἄτομον ἔχουσι χρείαν. Εἴπομεν, ὅτι ἡ κοινωνία ἠδύνατο νὰ παραβληθῇ πρὸς μέγα ἐργαστήριον, ἔνθα ἐκτελοῦνται πᾶσαι αἱ ἐργασίαι, καὶ ἔνθα πάντες οἱ ἐργάται ἀλληλοβοηθοῦνται. Ἀλλ' ἡ ἁρμονία αὕτη δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἢ ὑπό τινα ὅρον : δηλαδὴ ἕκαστον τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας ὀφείλει νὰ ᾖ στενῶς συνδεδεμένον πρὸς πάντα τὰ λοιπά, ἐκπληροῦν δὲ τὸ καθῆκον, ὅπερ ὁ Θεὸς τῷ ἐνεπιστεύθη, ὀφείλει νὰ ἔχῃ πρὸ ὀφθαλμῶν ὄχι τὸ ἀτομικὸν αὐτοῦ μόνον συμφέρον, ἀλλ' ἰδίᾳ τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ τὸ γενικὸν τῆς ἀνθρωπότητος ἀγαθόν. Ἴδιον τοῦ ἀγαθοῦ τούτου εἶνε νὰ ᾖ ἀδιαίρετον· κατὰ συνέπειαν, δὲν θὰ πραγματοποιηθῇ, ἐὰν δὲν ποθῆται ὁμοίως ὑπὸ πασῶν τῶν καρδιῶν, καὶ ἐὰν δὲν παρακολουθῆται ὁμοίως ὑφ' ὅλων τῶν θελήσεων. Τὸ αἴσθημα τῆς ἀγάπης, τ. ἔ. ἡ ἄμιλλα πρὸς τὴν ἀφοσίωσιν, ἡ ἰδέα τῆς θυσίας, καταβαίνουν ἐκ τῆς κορυφῆς πρὸς τὴν βάσιν καὶ ἀναβαίνουν ἐκ τῆς βάσεως πρὸς τὴν κορυφήν, πρέπει, ὡς ζωοποιοῦν τι πνεῦμα, νὰ διαχύνηται ἐν πᾶσι τοῖς ὀργάνοις τοῦ κοινωνικοῦ σώματος καὶ νὰ διεύθυνῃ πάσας αὐτοῦ τὰς κινήσεις.

Ἐκεῖνοι, εἰς οὓς οἱ λαοὶ ἀνέθηκαν τὴν δύσκολον ἐντολὴν νὰ τοὺς κυβερνῶσιν, ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐκλήθησαν νὰ δώσωσι νόμους, ὁ δημόσιος λειτουργός, ὅστις ἐπεφορτίσθη νὰ ἐφαρμόζῃ αὐτοὺς, ἢ νὰ ἐξασφαλίζῃ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν, ὑποχρεοῦνται αὐστηρῶς νὰ λησμονῶσι, καὶ, ὅταν αἱ περιστάσεις τὸ ἀπαιτῶσι, νὰ θυσιάζωσι τὰ ἴδια αὐτῶν συμφέροντα χάριν τῶν δημοσίων συμφερόντων. Πρέπει νὰ γνωρίζωσιν οὗτοι, ὅτι ἀνυψώθησαν ὑπὸ τῶν ἑαυτῶν συμπολιτῶν εἰς τὰ διάφορα ἀξιώματα, ἅπερ κατέχουσιν, οὐχὶ πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ ἐγωϊσμοῦ αὐτῶν, ἔτι δ' ὀλιγώτερον πρὸς ἐπαύξησιν τῆς ἑαυτῶν περιουσίας, ἀλλ' ὅπως ὑπερασπίζωσι τὴν τιμήν, τὴν ἀνεξαρτησίαν, τὴν ἐσωτερικὴν ἐλευθερίαν, τὴν εὐδαιμονίαν τῆς ἑαυτῶν χώρας, καὶ τὴν τάξιν, ἧς ἄνευ αὐτὴ ἡ ὕπαρξις τῆς κοινωνίας εἶνε ἀδύνατος. Ἡ ζωὴ αὐτῶν, ὅσον ἐπίζηλος καὶ ἂν δύνηται νὰ φαίνηται, ἐὰν ἦνε σύμφωνος πρὸς τὰ ἑαυτῶν καθήκοντα, εἶνε ζωὴ μεριμνῶν, αὐταπαρνήσεως καὶ ἀφοσιώσεως.

Οἱ ἀνήκοντες εἰς ταπεινοτέρας σφαίρας εἶνε λοιπὸν ἀπηλλαγμένοι τῶν ὑποχρεώσεων τούτων, καὶ μόνον οἱ δη-

(¹) Πράξ. Ε'. 32—38

μόσιοι λειτουργοὶ ἔχουσι καθήκοντα πρὸς ἅπασαν τὴν κοινωνίαν. Ὄχι, οὐδὲ ἓν ἐπάγγελμα, οὐδεμία θέσις ὑπάρχει, ἐν ᾗ ἡ προσίωσις νὰ μὴ εὑρίσκῃ τὴν θέσιν αὐτῆς καὶ ἐν ᾗ νὰ μὴ ἦνε ἀνάγκη, ὅπως ἀποτίσῃ τις τὰς ὀφειλὰς αὐτοῦ μόνον, νὰ ἀνυψωθῇ μέχρι τῆς θυσίας. Ἡ θυσία ἔγκειται ἐν τῇ ὑπακοῇ ὡς καὶ ἐν τῇ προσταγῇ, καὶ ἐὰν θέλῃ τις νὰ εὕρῃ αὐτὴν ἐν ταύτῃ, πῶς θὰ ἦτο ἀκοῦσα ἐξ ἐκείνης; Ἡ ἐξουσία, θέλομεν νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου καθιερωθεισῶν ἐξουσιῶν, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξασκηθῇ ἐπ' ὠφελείᾳ πάντων, ἐὰν πάντες δὲν ὑπετάσσοντο εἰς αὐτὴν, οὐ μόνον μετ' εὐπειθείας, ἀλλὰ μετὰ τῆς ὑποταγῆς ἐκείνης τῆς καρδίας, ἥτις καθιστᾷ τὸν ἁπλοῦν πολίτην μέτοχον τοῦ ἔργου τοῦ δημοσίου λειτουργοῦ, τοῦ ἡγεμόνος ἢ τοῦ νομοθέτου. Ἡ θυσία ὑπάρχει ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ἀδιακρίτως τῆς τάξεως καὶ τῆς καταστάσεως· εἶνε ἡ ψυχὴ καὶ ἡ ζωὴ τῆς οἰκογενείας, ἥτις, ἐπίσης, εἶνε ἡ στερεωτάτη βάσις τοῦ Κράτους καὶ τῆς κοινωνίας ἐν γένει. Ἡ θυσία ὑπάρχει ἐν ταῖς ἐρεύναις τῆς ἐπιστήμης καὶ ἐν ταῖς δημιουργίαις τῆς τέχνης, αἵτινες ὡς μόνον σκοπὸν ἔχουσι τὰ ἀληθὲς καὶ τὸ ὡραῖον, τὴν ἐπαύξησιν τῶν δυνάμεων τοῦ πνεύματος καὶ τὰς ἡδονὰς ψυχῆς. Ἡ θυσία ὑπάρχει ἐν ταῖς ἐργασίαις τῆς βιομηχανίας, ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς ἐπιχειρήσεσι, καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ ἐξασκήσει τῶν εὐτελεστάτων ἐπαγγελμάτων, ὅταν οἱ εἰς αὐτὰ ἀφοσιωθέντες ἔχωσι συνείδησιν, ὅτι ἐκπληροῦσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀναγκαῖον ἔργον, καὶ προσπαθῶσι νὰ καταστήσωσι τοῦτο ἐπωφελὲς εἰς τοὺς ἄλλους, ὡς εἰς ἑαυτούς.

Ἀλλ' ἡ θυσία δὲν εἶνε μόνον εἷς γενικὸς κανὼν ἐν σχέσει πρὸς ἅπασαν τὴν κοινωνίαν, πρὸς τὴν κοινωνίαν θεωρουμένην ὡς περιληπτικὸν ὄν· αὕτη ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὰς ἀτομικὰς σχέσεις· πλούσιοι ἢ πτωχοί, μεγάλοι ἢ μικροί, σοφοὶ ἢ ἀμαθεῖς, πάντες ἔχομεν ἀνάγκην τῆς ἀμοιβαίας βοηθείας. Τὰ πλούτη ἡμῶν, τὸ μεγαλεῖον ἡμῶν, ἡ ἐπιστήμη καὶ ἐν γένει αἱ γνώσεις ἡμῶν, δὲν ἔχουσι τὴν δύναμιν ν' ἀπαλλάξωσιν ἡμᾶς τῶν ἀθλιοτήτων, τῶν ἀσθενειῶν, τῶν θλίψεων τῆς ζωῆς, καὶ οἱοιδήποτε καὶ ἂν ὦμεν, ἔχομεν συχνάκις ἀνάγκην χειρὸς συμπαθοῦς τεινομένης πρὸς ἡμᾶς. Ἡ ἀγάπη δὲν εἶνε ἡ ἐλεημοσύνη. Πάντες οἱ ἄνθρωποι δύνανται νὰ ἐξασκήσωσι καὶ ἐφαρμόσωσι τὴν ἀγάπην. Οἱ τρόποι αὐτῆς εἶνε τόσον ποικίλοι, ὅσον εἶνε ποικίλαι αἱ θλίψεις καὶ αἱ ἀνάγκαι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ὅθεν, πᾶν καλὸν, ὅπερ εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ ποιήσωμεν, ὑποχρεούμεθα νὰ ποιήσωμεν αὐτό. Ἡ ἀγάπη λοιπὸν, κατὰ συνέπειαν, ἡ θυσία, εἶνε νόμος τόσον γενικὸς, ὅσον αὐτὴ ἡ δικαιοσύνη. Ἀμετάβλητος καὶ ἀπόλυτος ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτῆς, δὲν ἐπιδέχεται τὴν διαφόρὰν, εἰμὴ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ αὐτῆς.

ΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑ ΤΗΣ "ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΣ,,

Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ

Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Κατὰ μετάφρασιν

ΚΡΥΣΤΑΛΛΙΑΣ ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

(Συνέχεια τῶν ἐν ἀριθ. 196)

Ἐγὼ νομίζω, ὅτι ἐν τῇ οἰκειοτέρᾳ μας συναναστροφῇ, ἢ ἀλλαχοῦ, ἡ λεπτότης εἶνε μᾶλλον ἀπαραίτητος· ἡ καθημερινὴ μετὰ τῶν οἰκείων μας ἀναστροφὴ μᾶς ἐκθέτει εἰς παρεξηγήσεις τινὰς καὶ ψυχρότητας· ἡ δὲ λεπτότης εἶνε ὁ βάμβαξ ἐκεῖνος, δι'οὗ περικαλύπτουσι τὰ πολύτιμα πράγματα, ἐκ φόβου μὴ συντριβῶσιν ἢ τοὐλάχιστον μὴ φθαρῶσιν, ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον, ἐκ τῆς πρὸς ἄλληλα προστριβῆς των.

Ἡ μικρὰ μου Ἀντωανέττα δύο μαθήματα ἔλαβεν ἐκ τοῦ συμβάντος τούτου· πρῶτον ἠσθάνθη τὰ πλεονεκτήματα τοῦ πρὸς τοὺς γονεῖς σεβασμοῦ καὶ τῆς πρὸς τοὺς οἰκείους λεπτότητος· καὶ δεύτερον ἐνώησε τὸν κίνδυνον τὸν προερχόμενον ἐκ τῆς προκαταλήψεως καὶ τῆς διὰ τὴν ἐκλογὴν φίλων σπουδῆς.

Μυρίαι ἀναμνήσεις, μυρίαι λέξεις στοργῆς, ἃς ἀντήλλαξα, μυρία δείγματα φιλίας, ἅπερ ἔλαβον, μοὶ ἐπανέρχονται εἰς τὸν νοῦν μου καθ' ἕκαστον βῆμα· διότι ἐνταῦθα πλειότερον ἢ ἀλλαχοῦ ἔζησα τὴν γλυκεῖαν οἰκογενειακὴν ζωὴν μακρὰν τῶν ἀνιαρῶν ὑποθέσεων, αἵτινες ἀπορροφοῦσι τὸ πνεῦμα, καὶ τῆς κοινωνίας, ἥτις μᾶς ἀπασχολεῖ· ἐνταῦθα πλειότερον ἢ ἀλλαχοῦ ἀπήλαυσα τὴν πλήρη ἠρεμίαν τῆς οἰκιακῆς ἑστίας· ἄρρητος γαλήνη καταλαμβάνει ἐνταῦθα τὰς καρδίας, καὶ ὅταν ἀκόμη τὰς ταράττωσιν αἱ μαῦραι ἰδέαι καὶ τοῦ χωρισμοῦ οἱ σπαραγμοί ... Ὁ σύζυγός μου θ' ἀπολαύσῃ ἐνταῦθα, τὸ ἐλπίζω, τὴν ἡσυχίαν τῆς ἐξοχῆς καὶ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ πνεύματος, τῶν ὁποίων ἔχει ἀνάγκην .... περιπατοῦμεν, συνομιλοῦμεν, ἀναγινώσκομεν ὁμοῦ. Ἡ νεότης καὶ τὰ προτερήματα τῆς Ἀντωανέττας ὄχι ὀλίγον συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ διασκεδάσῃ τὸν προφιλῆ ἀσθενῆ μας, καί, ὅταν τὴν ἐσπέραν τὴν ἀκούω νὰ προτεύχηται εὐλαβῶς διὰ τὸν πατέρα της, ἀδυνατῶ νὰ πιστεύσω, ὅτι δὲν θὰ εἰσακουσθῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἡ ἁγνὴ προσευχή της.

Ἰούλιος 18 . . .

Εὑρίσκομαι εἰς μεγάλην ἀνησυχίαν· ἡ θερμότης τῶν ἡμερῶν τούτων κατεπόνησε τὸν Ἰούλιον· ἔσχεν ἤδη δύο κρίσεις πολὺ τραυματικάς· ἤμεσεν αἷμα, καὶ μακρὰ λιποθυμία ἐπηκολούθησε τὴν αἱμόπτυσιν, ἥτις μ' ἐνέπλησε φρίκης .... Ἤδη εἶνε καλλίτερα· κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν κάθηται ἐπὶ τοῦ ἐξώστου· ἡ Ἀντωανέττα τῷ ἀναγινώσκει, ἀλλ' ἐγώ . . . . Ῥομφαία διασχίζει τὴν καρδίαν μου .... Εἶνε δυνατὸν νὰ τὸν χάσω! Ἐκεῖνον! Ὦ!... ποτὲ μέχρι σήμερον δέν μοι εἶχεν ἐπέλθει ἡ ἰδέα αὕτη, καὶ τώρα μοι παρουσιάζεται ὑπὸ τὴν πλέον τρομερὰν της μορφήν. Εἶδον τὴν σκιὰν τοῦ θανάτου νὰ διέλθῃ ἐπὶ τοῦ φιλτάτου ἐκείνου προσώπου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου μόνον τὴν στοργὴν μέχρι σήμερον ἀνεγίνωσκον. Ἡ χεὶρ ἐκείνη, ἡ τόσον προσφιλής, ἔσφιγξε τὴν ἰδικήν μου ὡς διὰ τελευταίαν φοράν· ἐπρόφερε τὸ ὄνομά μου διὰ φωνῆς, ἥτις ἀντηχεῖ ἀκόμη εἰς τὰ ὦτά μου, καὶ ἦν οὐδέποτε θὰ λησμονήσω .. . Ἐν τούτοις ζῇ ... τὸν βλέπω ἐκεῖ ὠχρόν, ἀλλὰ μειδιῶντα .... Θὰ ἤθελεν ἀρά γε ὁ Θεὸς νὰ διαχωρίσῃ ὄντα τόσον στενῶς συνδεδεμένα; Κύριε, Σύ, ὅστις βλέπεις τὰ δάκρυά μου, μὴ μου τὸν ἀφαιρῇς! Ἄφες εἰς ἐμὲ τὸν φίλον τῆς νεότητός μου, τὸν προστάτην μου, τὸ στήριγμά μου, τὸν ὁδηγόν μου! Ἄφες τὸν πατέρα εἰς τὰ τέκνα μου, καὶ λάβε τὴν ζωήν μου! Γονυπετής Σε καθικετεύω, Ὕψιστε Θεέ, εἰσάκουσον τὴν δέησίν μου, δὸς εἰς ἐμὲ πρὸ αὐτοῦ τὸν θάνατον εὐδόκησον, ὥστε εἰς τὰς ἀγκάλας του νὰ ἀποδώσω εἰς Σὲ τὴν τελευταίαν πνοήν μου· ἐκ τῶν χειρῶν του νὰ δεχθῶ τὸν Σταυρόν, τὴν ὑστάτην ἐλπίδα μας· αὐτὸς νὰ κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμούς μου . . . Μετὰ χαρᾶς δέχομαι τὴν ὀδύνην τῆς ἀσθενείας καὶ τὴν φρίκην τοῦ θανάτου .... Τὰ πάντα δύναμαι νὰ ὑποφέρω ἐκτὸς τοῦ νὰ ζήσω ἄνευ ἐκείνου ἐπὶ τῆς γῆς!...

Ἡ σελὶς αὕτη εἶνε ὑγρὰ ἐκ τῶν δακρύων μου .... Θεέ μου, ἐλέησόν μου! φείσθητι ἐμοῦ! εἶμαι τόσον ἀδύνατος!

Ἰούλιος 18 . . .

Χθὲς ὁ Ἰούλιός μου εἶδε τὰ ἴχνη τῶν δακρύων μου, μεθ' ὅλην τὴν προσοχήν, ἣν κατέβαλον, ὅπως τὰ ἀποκρύψω· ἔλαβε τὴν χεῖρά μου μεταξὺ τῶν ἰδικῶν του καί μοι εἶπε: «Πτωχὴ Ἰσαβέλλα μου! καὶ ὅμως πρέπει...» Δὲν ἠδυνήθην νὰ τῷ ἀποκριθῶ, ἀλλά, κύψασα, ἠσπάσθην τὴν ἀγαπητήν μοι χεῖρά του .... Ὄχι, Σώτερ μου, παρομοία θυσία εἶνε ἀνωτέρα τῶν δυνάμεών μου! καὶ τὰ τέκνα μου ἔχουσιν ἀκόμη τόσον τὴν ἀνάγκην τοῦ πατρός των!

Αὔγουστος 18. . .

Δόξα τῷ Θεῷ! ἡ ἀνάρρωσίς του ἐξακολουθεῖ!... σήμερον ἠδυνήθη νὰ ἐξέλθῃ ἐφ' ἁμάξης ... Ἐλάβομεν πλεῖστα δείγματα συμπαθείας καὶ ἀγάπης ... Ὁ Ῥοβέρτος μᾶς ἔγραψε πολλὰς ἐπιστολὰς πλήρεις ἀνησυχίας καὶ στοργῆς· ὁ Λεόντιος ἄλλας γεμάτας ἀπὸ πολλὰς καλὰς περὶ τοῦ μέλλοντος ὑποσχέσεις. Ὁ Λέων, ἡ Ἐρριέττα, ὁ Ἀλβέρτος καὶ τὰ τέκνα των ἔσπευσαν νὰ ἔλθουν πρὸς ἡμᾶς· οἱ ἐκ τοῦ χωρίου φίλοι μας, ὁ καλός μας ἐφημέριος, ὁ γηραιὸς συμβολαιογράφος, παλαιὸς τοῦ πατρός μου ὑπάλληλος, οἱ περὶξ κηπουροὶ ἅπαντες ἐδείξαν δι' ἡμᾶς συγκινητικὸν ἐνδιαφέρον... Ὦ! ὁ σύζυγός μου ἀγαπᾶται ὑφ' ὅλων τόσον πολύ! Εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν ἡ Ἀντωανέττα ἀνέπτυξεν ἅπαντα τὰ κεκρυμμένα προτερήματά της· ἐφανέρωσε θησαυροὺς ἀφοσιώσεως, δραστηριότητος, ἀγάπης... Πτωχὸν παιδίον, πόσον θ' ἀγαπήσῃ ἀργοτέρα τὸν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα, ἅπερ ὁ Θεὸς θὰ τῇ δώσῃ!

Αὔγουστος 18. . .

Τὰ τέκνα μας ἐπανῆλθον ἐν μέσῳ ἡμῶν ἕνεκα τῶν διακοπῶν· ἤδη εἴμεθα ἡνωμένοι καὶ εὐτυχεῖς. Ὁ Ῥοβέρτος προχωρεῖ λαμπρῶς εἰς τὰς σπουδάς του· ὁ Λεόντιος ἔδρεψε καὶ αὐτὸς δόξας τινὰς κατὰ τὰς ἐξετάσεις του, καὶ ἡ διαγωγή του, κατὰ τὰς σημειώσεις τῶν καθηγητῶν του, δὲν ὑπῆρξε καὶ τόσον κακὴ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο. Ἂς ἐλπίσωμεν... ἡ καρδία μου ἔχει μεγίστην ἀνάγκην ἐλπίδος.

Ὀκτώβριος 18. . .

Ὁ σύζυγός μου ἐπανέλαβεν ὁπωσοῦν τὰς ἐνασχολήσεις του· ἡ ἀναπτηθεῖσα ὑγεία του ἐπιτρέπουσα εἰς αὐτὸν τὴν ἐργασίαν, τῷ ἀπαγορεύει καὶ τὰς ἐν τῷ δικαστηρίῳ συγκινήσεις. Λοιπὸν ἀπεχαιρέτισε τὰ δικαστήρια, τοὺς τόσον συχνὰ μάρτυρας τῶν θριάμβων του· θριάμβων ὅμως, οὓς τόσον ἀκριβὰ πληρώνομεν σήμερον, διότι μᾶς στοιχίζουσι τὴν ὑγείαν καὶ σχεδὸν αὐτὴν τὴν ζωὴν τοῦ ῥήτορος. Ὁ Ἰούλιος ποτὲ δὲν ὑπερήσπισε τὴν τιμὴν ἢ τὴν ζωὴν ἑνὸς ἀνθρώπου, χωρὶς νὰ ὑποστῇ ὁλοκλήρους νύκτας ἀϋπνίας, ὁλοκλήρους ἡμέρας ἐργασίας καὶ ὁλοκλήρους ὥρας περιπλοκῆς καὶ ἀμηχανίας· ὅλα ταῦτα ὡρίμασαν μὲν τὸν νοῦν του, πλὴν ἐδέσμευσαν προώρως τὴν ῥητορικὴν ἱκανότητα τῆς γλώσσης του... Ἡ ὥρα τῆς ἀναπαύσεώς του ἐσήμανεν ἤδη· πλὴν ὄχι ἀναπαύσεως ἀπολύτου· δὲν τὴν θέλει· ἐπὶ πολὺ ἀκόμη θὰ ἐξακολουθήσῃ τὰ ἐν τῷ γραφείῳ ἔργα του...

Ἰανουάριος. . .

Κατὰ ῥητὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πατρός της ἤρχισα νὰ ὁδηγῶ τὴν κόρην μου εἰς τὸν κόσμον. Παρουσιάζεται εἰς αὐτὸν μετὰ δειλίας, καὶ ἡ μεγίστη μετριοφροσύνη της δὲν τὴν ἀφίνει νὰ παρατηρήσῃ τὴν προσοχήν, ἣν διεγείρει πέριξ της καὶ τὰς ἐπιτυχίας, ἃς ἔσχεν ἐν αὐτῷ. Ἐγὼ μόνον ὑπερηφανεύομαι ὅταν ἀκούω νὰ τὴν ὀνομάζωσιν ὡραίαν καὶ χαρίεσσαν! ἀλλ' ἡ ὑπερηφάνεια εἶνε ἀρά γε ἐπιτετραμμένη εἰς τὰς μητέρας! Ἄλλως τε δὲν πηγαίνομεν καὶ πολὺ συχνὰ εἰς τὸν κόσμον καὶ προσπαθοῦμεν νὰ μὴ παρατηρούμεθα πολύ· δὲν ἐπιτρέπω εἰς τὴν θυγατέρα μου ἢ πολὺ ἁπλῆν ἐνδυμασίαν, καὶ ἀποφεύγω δι' αὐτὴν τὴν πολυτέλειαν ἐκείνην, ἥτις γηράσκει τὴν νεάνιδα πρὸ τῆς ὥρας· δὲν ἐπιθυμῶ δὲ καθόλου νὰ κατατρέψῃ τὴν τόσον καλὴν ὑγείαν της καὶ τὴν γαλήνην τοῦ πνεύματός της, τρέχουσα ἀπὸ ἑορτῆς εἰς ἑορτὴν καὶ ἀπὸ ἑσπερίδος εἰς ἑσπερίδα. Ἔχομεν ἡμεῖς ἰδικόν μας κόσμον καὶ κόσμον ἀγαπητὸν ἐν αὐτῇ τῇ οἰκίᾳ μας· ἔρχονται ὀλίγοι, ἀλλ' ἐκλεκτοὶ φίλοι, διασκεδάζουσι μὲ τὰ παιγνιόχαρτα, τὸ ζατρίκιον, τὴν μουσικὴν ἐνίοτε καὶ μὲ διάφορα ἄλλα παιγνίδια ... Ὁ σύζυγός μου τέρπεται, ἡ Ἀντωανέττα διδάσκεται τὰ τῆς οἰκοδεσποίνης καθήκοντα καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς κοινωνίας, ἐγὼ δὲ ἀπολαμβάνω τὴν εὐτυχίαν τοῦ νὰ βλέπω τοὺς πάντας εὐχαριστημένους περὶ μου, ἐνῷ συγχρόνως πετᾷ ὁ νοῦς μου πρὸς τοὺς δύο προσφιλεῖς ἀπόντας. Ἡ Ἐρριέττα ἐπίσης ἐνώνει τὰς σκέψεις της μὲ τὰς ἰδικάς μου, διότι ὁ Ἀδελφός της εἶνε ἤδη μακρὰν της καὶ ὁ Γεώργιος (τὸ ὡμολόγησε τέλος εἰς τοὺς γονεῖς του) προτίθεται νὰ γείνῃ ἱεραπόστολος καὶ νὰ ἀπέλθῃ εἰς ξένας χώρας. Ἀγαπητὰ τέκνα, ὑπερηφάνεια, ἀλλὰ καὶ μέριμνα τῶν μητέρων, ὁπόσων δακρύων δὲν γίνονται εἰς ἡμᾶς ἀφορμὴ τὰ τε ἐλαττώματα καὶ τὰ προτερήματά σας!

(ἀκολουθεῖ)

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Ὅτι καλλίτερον νὰ λυπηθῶμεν ἐδῶ διὰ τὰ ἁμαρτήματά μας παρὰ ἐκεῖ.

Ἀφοῦ εἶνε ἀνάγκη ἐξάπαντος, ἢ ἐκεῖ, ἢ ἐδῶ νὰ λυπηθῶμεν διὰ τὰ ἁμαρτήματά μας, καλλίτερον εἶνε ἐδῶ, καὶ ὄχι ἐκεῖ. Ἀπὸ ποῦ τοῦτο εἶνε φανερόν; Ἀπὸ τοὺς προφητικοὺς λόγους, ἀπὸ τοὺς εὐαγγελικούς. Διότι ὁ μὲν προφήτης λέγει· Εἰς τὸν ᾅδην ποῖος θά σοι ἐξομολογηθῇ (τὰς ἁμαρτίας του); ὄχι διότι δὲν ἐξομολογούμεθα, ἀλλὰ διότι εἰς μάτην τοῦτο κάμνομεν. Ὁ δὲ Χριστὸς καὶ διὰ παραβολῆς αὐτὸ τοῦτο ἐδίδαξεν. Ὑπῆρχε δηλ. κάποιος Λάζαρος πτωχός, λέγει, ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη (τοῦ σώματός του) πληγωμένος, ἀσθένειαν ἔχων ἀθεράπευτον· κάποιος δὲ ἄλλος πλούσιος δὲν μετέδιδεν ἀπὸ τὰ ψιχία του εἰς τὸν πτωχόν. Καὶ τίς ἡ ἀνάγκη ὅλην νὰ διηγηθῶ τὴν παραβολήν; διότι γνωρίζετε τὴν ἱστορίαν ὁλόκληρον, τὴν σκληρότητα τοῦ πλουσίου, ὅτι δὲν μετέδιδεν ἀπὸ τὴν τράπεζάν του εἰς τὸν πτωχόν, γνωρίζετε τὴν πενίαν ἐκείνου καὶ τὴν πεῖναν, ἐναντίον τῆς ὁποίας ἠγωνίζετο ἀκαταπαύστως. Ἀλλ' ἐδῶ συνέβαινον ταῦτα· ἀφοῦ δὲ ἀπέθανεν ἕκαστος ἐξ αὐτῶν, βλέπει (ὁ πλούσιος) τὸν πτωχὸν ἐκεῖνον εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ. Καὶ τί λέγει; Πάτερ Ἀβραάμ, ἀπόστειλον αὐτόν, ἵνα στάξῃ (ὀλίγον ὕδωρ) εἰς τὴν γλῶσσάν μου διὰ τῆς ἄκρας τοῦ δακτύλου του, διὰ νὰ ἀναπαυθῶ ἀπὸ τὸν πόνον. Εἶδες ἀνταπόδοσιν; δὲν μετέδωκεν ἀπὸ τὰ ψιχία, δὲν λαμβάνει σταγόνα ὕδατος. Διότι μὲ ὅ,τι μέτρον, λέγει, μετρεῖτε, θέλετε μετρηθῆ. Τί λοιπὸν λέγει ὁ Ἀβραάμ; Τέκνον, ἐπλήρωθης εἰς τὴν γῆν διὰ τὰ καλά σου, καὶ ὁ Λάζαρος ὁμοίως διὰ τὰ κακά· καὶ τώρα οὗτος μὲν ἐδῶ παρηγορεῖται, σὺ δὲ βασανίζεσαι. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα εἶνε, ὅτι λυποῦνται μὲν διὰ τὰ ἁμαρτήματά των καὶ μεταβάλλονται καὶ γίνονται καλλίτεροι ἕνεκα τῆς γεέννης, ἀλλὰ τίποτε δὲν κερδίζουσι δι' ἀνακούφισιν ἀπὸ τὴν φλόγα. Διότι λέγει, Πάτερ, ἀπόστειλον αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρός μου, ἵνα καταστήσῃ γνωστὰ αὐτὰ εἰς τοὺς συγγενεῖς μου, διὰ νὰ μὴ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον. Ἐνῷ αὐτὸς δὲν ἔλαβεν εὐεργεσίαν, ζητεῖ νὰ γείνῃ πρόξενος σωτηρίας ἄλλων. Εἶδες πῶς σκληρὸς ἦτο πρωτήτερα, πῶς φιλάνθρωπος ἔγεινε κατόπιν; Ἐνδοῦ ἔζη, περιεφρόνει τὸν Λάζαρον κατακείμενον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, τώρα δὲ φροντίζει περὶ τῶν συγγενῶν του καὶ ἀπόντων· καὶ τότε μέν, ἂν καὶ εἶχε πλοῦτον, δὲν συνεκινεῖτο ἐκ τῆς θέας τῆς ἐλεεινῆς τοῦ πτωχοῦ, τώρα δὲ δὲ εὑρισκόμενος εἰς πόνους καὶ ἀνάγκας ἀναποφεύκτους, φροντίζει περὶ τῶν συγγενῶν του, καὶ ζητεῖ νὰ σταλῇ ὁ μέλλων νὰ ἀναγγείλῃ εἰς αὐτοὺς ταῦτα. Βλέπεις πῶς φιλάνθρωπος ἔχει γείνει καὶ ἥμερος καὶ συμπαθητικός;

Τί λοιπόν; ἐκέρδισε τίποτε ἀπὸ τὴν μετάνοιαν; ἐγείνεν εἰς αὐτὸν κανὲν κέρδος ἀπὸ τὴν διὰ τὰ ἁμαρτήματά του λύπην. Διόλου· διότι γίνεται ὄχι εἰς κατάλληλον καιρὸν ἡ μετάνοια. Διελύθη τὸ θέατρον, ἐπέρασαν αἱ παλαῖστραι, δὲν ἦτο πλέον καιρὸς τῶν ἀγωνισμάτων· διὰ τοῦτο παρακαλῶ, καὶ δέομαι καὶ ἱκετεύω, ἐνταῦθα νὰ ὀδυρώμεθα πρέπει καὶ νὰ θρηνῶμεν διὰ τὰ ἁμαρτήματά μας. Ἂς μᾶς προξενῶσι λύπην ἐδῶ οἱ λόγοι τῶν ἐλεγχόντων, καὶ ἂς μὴ μᾶς φοβίζωσιν ἐκεῖ τὰ πράγματα· ἂς μᾶς κεντᾷ ὁ λόγος ἐνταῦθα, καὶ ἂς μὴ μᾶς δαγκάνῃ ἐκεῖ ὁ φαρμακερὸς σκώληξ· ἂς μᾶς καίῃ ἐδῶ ἡ ἐπίπληξις, καὶ ἂς μὴ μᾶς καίῃ ἐκεῖ ἡ γέεννα τοῦ πυρός. Οἱ ἐνταῦθα θρηνοῦντες ἐπόμενον εἶνε ἐκεῖ νὰ παρηγορηθῶσιν· οἱ ἐνταῦθα τρυφῶντες καὶ γελῶντες καὶ διόλου μὴ λυπούμενοι διὰ τὰ ἁμαρτήματά των ἀνάγκη πᾶσα ἐκεῖ νὰ θρηνήσωσι καὶ νὰς ὀδύρωνται, καὶ νὰ τρίξωσι τοὺς ὀδόντας. Δὲν εἶνε ἰδικόμου οὗτος ὁ λόγος, ἀλλ' ἐκείνου, ὅστις τότε θὰ μᾶς διὰ κάτῃ. Διότι Μακάριοι, λέγει, οἱ πενθοῦντες (διὰ τ' ἁμαρτήματά των), διότι αὐτοὶ θέλουσι παρηγορηθῆ-ἀλλοίμονον εἰς σᾶς, ὅσοι γελᾶτε, διότι θέλετε κλαύσει. Πόσον λοιπὸν καλλίτερον εἶνε πρόσκαιρον λύπην καὶ ὀδυρμὸν νὰ ἀνταλλάξωμεν μὲ αἰώνια ἀγαθὰ καὶ μὲ ἡδονὴν ἀτελεύτητον. παρά, ἀφοῦ κατὰ τὸν σύντομον καὶ πρόσκαιρον τοῦτον βίον ἐδῶ γελάσωμεν, νὰ ἀπέλθωμεν ἐκεῖ, διὰ νὰ τιμωρηθῶμεν αἰωνίως; Ἀλλ' ἐντρέπεσαι καὶ κοκκινίζεις τὰ ἁμαρτήματα νὰ ὁμολογήσῃς; Βεβαιότατα μέν, καὶ ἂν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἔπρεπε ταῦτα νὰ λέγῃς καὶ νὰ θεατρίζῃς, οὐδὲ τοιουτοτρόπως ἔπρεπε νὰ ἐντρέπῃσαι· διότι ἐντροπὴ εἶνε τὸ νὰ ἁμαρτάνῃ κανείς, ὄχι τὸ νὰ ὁμολογήσῃ τὰ ἁμαρτήματα· τώρα δὲ οὔτε ἀνάγκη εἶνε νὰ ἐξομολογῆται τις ἐπὶ παρουσίᾳ μαρτύρων. Ἐνώπιον τῶν λογισμῶν τῆς συνειδήσεως ἂς γίνηται τῶν ἁμαρτημάτων ἡ ἐξέτασις· χωρὶς μάρτυρας ἂς ἦνε τὸ δικαστήριον, ὁ Θεὸς ἂς σε βλέπῃ μόνος ἐξομολογούμενον, ὁ Θεός, ὅστις δὲν ὀνειδίζει διὰ τὰ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ συγχωρεῖ τὰ ἁμαρτήματα διὰ τῆς ἐξομολογήσεως.

Ἀλλὰ καὶ τοιουτοτρόπως διστάζεις καὶ ἀπομακρύνεσαι; Γνωρίζω καὶ ἐγὼ ὅτι ἡ συνείδησις δὲν ὑποφέρει τὴν ἐνθύμησιν τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων. Διότι ἂν μόνον ἐνθυμηθῶμεν τὰ ἁμαρτήματά μας, καθὼς πῶλός τις ἀδάμαστος καὶ δυσκολοχαλίνωτος, σκιρτᾷ ἡ διάνοια. Ἀλλὰ κράτησέ την, χαλίνωσέ την, ψαύε την χαϊδευτικὰ διὰ τῆς χειρός, κάμε την ἥμερον, πεῖσέ την, ὅτι, ἂν τώρα δὲν ἐξομολογηθῇ, ἐκεῖ θέλει ἐξομολογηθῆ, ὅπου πεοισσοτέρα ἡ κόλασις, ὅπου μεγαλειτέρα εἶνε ἡ πρὸς παραδειγματισμὸν τιμωρία. Ἐνταῦθα χωρὶς μάρτυρας εἶνε τὸ δικαστήριον, καὶ σὺ τὸν ἑαυτόν σου δικάζεις ὁ ἁμαρτήσας· ἐκεῖ ὅμως εἰς τὸ μέσον τοῦ θεάτρου τῆς οἰκουμένης ὅλα θέλουσι παρουσιασθῆ, ἂν δὲν προλάβωμεν νὰ τὰ ἐξαλείψωμεν ἐνταῦθα. Ἐντρέπεσαι νὰ ὁμολογήσῃς ἁμαρτήματα; Ἂς ἐντρέπησαι νὰ κάμῃς ἁμαρτήματα. Ἡμεῖς δὲ ὅταν τὰ κάμνωμεν, χωρὶς συστολὴν καὶ ἐντροπὴν τὰ τολμῶμεν· ὅταν δὲ νὰ τὰ ὁμολογήσωμεν ἦνε ἀνάγκη, τότε ἐντρεπόμεθα καὶ διστάζομεν, ἐνῷ πρέπει μὲ προθυμίαν τοῦτο νὰ κάμνωμεν. Διότι δὲν εἶνε ἐντροπὴ τὸ νὰ κατηγορῇ κανεὶς τὰ ἁμαρτήματά του, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ ἀρετή· ἂν δικαιοσύνη καὶ ἀρετὴ δὲν ἦτο, δὲν ἤθελεν ὁρίσει ἀμοιβὴν δι' αὐτὴν ὁ Θεός. Διότι ὅτι μισθοὺς ἔχει ἡ ἐξομολόγησις, ἄκουσον τί λέγει· λέγε σὺ τὰς ἁμαρτίας σου πρῶτος, διὰ νὰ δικαιωθῆς. Τίς ἐντρέπεται νὰ κάμῃ ἔργον, ἐκ τοῦ ὁποίου γίνεται δίκαιος; Τίς ἐντρέπεται νὰ ὁμολογήσῃ ἁμαρτήματα, διὰ νὰ διαλύσῃ ἁμαρτήματα; Διότι μήπως διὰ τοῦτο διατάσσει νὰ τὰ ὁμολογήσωμεν, διὰ νὰ μᾶς τιμωρήσῃ; ὄχι· διὰ νὰ τιμωρήσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ συγχωρήσῃ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΑΡΙΣΤ. Ζ. ΔΙΑΔΗΣΜΑ
66—Ὁδὸς Ἀδριανοῦ—66